

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Primárního vzdělávání
Studijní program: Učitelství pro základní školy
Kombinace: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Využití odpadového materiálu v hodinách výtvarné výchovy

Utilization of Waste Material in Art Lessons

Autor:
Michková Pavla

Podpis:

Adresa:
Rýnovická 75
466 01, Jablonec nad Nisou

Vedoucí práce: Mgr. A. Lucrezia Škaloudová Puchmajerová
Konzultant: Mgr. A. Lucrezia Škaloudová Puchmajerová

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
73	9613	42	-	15	2

V Liberci dne: 25.4. 2008

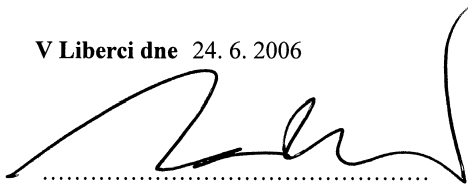
Katedra: primárního vzdělávání

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(pro magisterský studijní program)

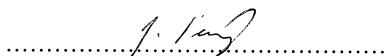
pro (diplomant): Michková Pavla
adresa: Janov nad Nisou 187, 468 11
obor (kombinace): Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Název DP: Využití odpadového materiálu v hodinách výtvarné výchovy
Název DP v angličtině: Utilization of Waste Material in Art Lessons
Vedoucí práce: Mgr.A. Lucrezia Škaloudová Puchmajerová
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2007

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 24. 6. 2006

děkan

vedoucí katedry

Převzal (diplomant): PAVLA MICHKOVÁ

Datum: 19. 6. 2007

Podpis:

Název DP:

Využití odpadového materiálu v hodinách výtvarné výchovy

Vedoucí práce:

Mgr.A. Lucrezia Škaloudová Puchmajerová

Úvod:

Každý den se setkáváme s různými odpadovými věcmi, zbytkovými materiály. Velkou výhodou je jejich snadná dostupnost a práce s nimi nás finančně nezatěžuje. Většinu z nich můžeme použít pro výtvarné činnosti.

Cíl:

Cílem práce je seznámení se zbytkovým a odpadovým materiálem, přehledné utřídění do skupin podle možného využití v hodinách výtvarné výchovy. Praktická část DP se zaměří na náměty práce s odpadovým materiálem, z nichž některé budou realizovány na 1. stupni ZŠ. Práce bude obsahovat dokumentaci.

Literatura:

Bláha, J. – Slavík, J.: Průvodce výtvarným uměním. Práce, Praha 1997

Leinz, G.: Malířství dvacátého století. Rebo Productions, Praha 1996

Vávra, J.: Od impresionismu k postmoderně. Nakladatelství Olomouc, Olomouc 2001

Vondrová, P.: Výtvarné techniky pro děti. Portál, Praha 2001

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum: 25.4. 2008

Podpis

Poděkování:

Děkuji paní Mgr. A. Lucrezii Škaloudové Puchmajerové za odborné vedení při zpracování tématu.

Za všestrannou podporu děkuji své rodině.

VYUŽITÍ ODPADOVÉHO MATERIÁLU V HODINÁCH VÝTVARNÉ VÝCHOVY

MICHKOVÁ Pavla

DP–2008

**Vedoucí DP: Mgr. A. Lucrezia
Škaloudová Puchmajerová**

Resumé

Diplomová práce se zabývá využitím odpadového materiálu v hodinách výtvarné výchovy. V práci vycházíme ze zavedení nového vzdělávacího programu do škol, který by měl vést k propojování učiva a k rozvíjení klíčových kompetencí u žáků. Zaměřili jsme se na propojení výtvarné výchovy a ekologické výchovy a na jejich společné cíle. Je mnoho důvodů, které nás vedou k využívání odpadového materiálu ve vyučovacích hodinách, a proto jsme si materiál rozdělili přehledně do skupin. Praktická část je metodickým námětem prací s odpadovým materiálem a práce byly realizovány na základní škole. Tento neobvyklý materiál má výchovné hodnoty a podněcuje celkový rozvoj osobnosti.

UTILIZATION OF WASTE MATERIAL IN ART LESSONS

Summary

This dissertation is concerned with utilisation of waste material in Art lessons. We result from new educational syllabus, that should lead to connection of the curriculum and to development of key competences of pupils. We target especially connection between Art and Enviromental Education and their common goals. There are many reasons for exploitation of waste material in lessons and so we divided the material digestedly into several groups. Practical part of the thesis is intended as methodical subject-matter for waste material work and all the contained production was realised at a basic school. In our opinion, the waste material has its educational value and instigates general development of pupil's personality.

AUSNÜTZE ABFALL PRODUKTEN BEI STUNDEN BILDEND ERZIEHUNG

Zusammenfassung

Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit Ausnützen Abfall Produkten bei Stunden bildend Erziehung. In der Arbeit kommen wir heraus aus Einführung neues Bildungsprogram in Schulen, welcher soll führen zum durchschalten Lerstoffe und zum entfalten. Schlüsselkompetenz bei Schülers. Wir einrichten sich auf durchschalten des bildender Erziehung und ökologische Erziehung und auf ihre gemeinsame Ziele. Es ist viele Grunde welche uns führen zum Ausnützung Abfall Produkten bei Lehrstunden und darum haben wir sich den Material aufgeteilt übersichtlich in die Gruppen. Praktische Teil ist methodische Thema Arbeite mit Abfallprodukten und die Arbeiten waren realisiert auf der Grundschule. Diese ungewöhnlichte Material hat Erziehungsbeitrag Werte und wird entfachen gesamte Entwicklung Persönlichkeiten.

Klíčová slova

Výtvarná výchova, environmentální výchova, odpadový materiál, Rámcový vzdělávací program.

Key Words

Visual Art, Enviromental Education, waste material, the Framwork Educational Programme.

Schlüsselwörter

Kunstunterricht, , Enviromentalische Erziehung, Abfall Produkten, Rahmenausbildungsprogramm.

OBSAH

1 ÚVOD.....	10
1.1 VYMEZENÍ CÍLŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE	21
2 TEORETICKÁ ČÁST.....	22
2.1 SOUČASNÉ UMĚNÍ A ODPADOVÝ MATERIÁL.....	22
2.1.1 Umění Pop art	22
2.1.2 Podstata Pop artu.....	22
2.1.3 Představitelé Pop artu.....	23
2.1.4 Objektové umění	26
2.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	27
2.2.1 Principy Rámcového vzdělávacího programu	29
2.2.2 Tendence ve vzdělávání	29
2.3 KLÍČOVÉ KOMPETENCE.....	30
2.3.1 Kompetence k učení.....	30
2.3.2 Kompetence k řešení problémů.....	31
2.3.3 Kompetence komunikativní	31
2.3.4 Kompetence sociální a personální.....	31
2.3.5 Kompetence občanské.....	31
2.3.6 Kompetence pracovní.....	32
2.4 SOUVISLOSTI ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY	32
2.4.1 Environmentální výchova	33
2.4.2 Cíle environmentální výchovy	34
2.4.3 Výtvarná výchova	34
2.4.4 Cíle výtvarné výchovy	35
2.5 SOUVISLOSTI ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY	35
2.5.1 Propojení environmentální a výtvarné výchovy	36
2.6 SOUVISLOST VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU.....	37
2.7 DRUHY ODPADOVÉHO MATERIÁLU.....	38
2.7.1 Dělení odpadového materiálu	38
2.7.2 Proč využívat odpadový materiál.....	40
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	45
2.1 VLASTNÍ UKÁZKY PRÁCE	45
2.2 UKÁZKY VYUČOVACÍCH HODIN.....	46
3.2.1 Vyučovací hodina – kombinace materiálů.....	46
3.2.2 Vyučovací hodina – práce s plasty.....	48
3.2.3 Vyučovací hodina – práce s Tetra Pakem.....	50
3.2.4 Vyučovací hodina – dekoláž, práce s kartonem.....	52
3.2.5 Vyučovací hodina – práce s papírem, plasty.....	54
3.2.6 Vyučovací hodina – práce s papírem	56
3.2.7 Vyučovací hodina – práce s víčky od PET lahví	58
3.2.8 Vyučovací hodina – práce s plastem.....	60
3.2.9 Vyučovací hodina – práce s papírem, textilem a kůží	62
3.2.10 Vyučovací hodina – práce s papírem	64

3. 2. 11 Vyučovací hodina – práce s papírem a korálky	66
3. 2. 12 Vyučovací hodina – malba.....	68
3. 2. 13 Vyučovací hodina – práce s papírem a látkou	70
3. 2. 14 Vyučovací hodina – kombinujeme materiály	72
3. 2. 15 Vyučovací hodina – oblečení na EKO den	74
3. 3 ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	76
4 ZÁVĚR	77
Seznam použité literatury	78
Seznam obrázků	80
Seznam příloh.....	81
Seznam obrázků v příloze	92
Seznam zkratk	93

1 ÚVOD

Pedagogika se dostává do období, kdy se otevírá novým učebním formám a metodám. Zavedení rámcových a školních vzdělávacích programů do škol a jejich uplatnění má postupně zefektivnit celý vzdělávací systém a zlepšit jeho výsledky. Záleží zde už jen na samotné osobnosti učitele a jeho pojetí významu a zodpovědnosti vlastní práce, která především spočívá v předávání poznatků, v celkovém rozvoji osobnosti dětí, jejich morálního profilu, citového a estetického prožívání. Esteticko-výchovné předměty by proto v současné době neměly zůstat v pozadí zájmu.

Z tohoto důvodu bych chtěla poukázat na problém, který se často v hodinách výtvarné výchovy vyskytuje. Často se ještě stává, že v hodinách výtvarné výchovy se děti řídí jen dle toho, co vidí před očima, kopírují. Jsou nuceni využívat stále stejných materiálů a námětů. Nedochozí tak k rozvoji jejich fantazie a tvořivosti. Mnohdy se to projevuje nezájmem o daný předmět, chybí citovost a zároveň i určitý vztah k předmětu.

Propojování předmětů, ke kterému nás přímo vede rámcový a školní vzdělávací program, pozitivně ovlivňuje rozvoj osobnosti dítěte a pomáhá utvářet základy vztahu k estetické kultuře. Posiluje a rozvíjí citovou stránku osobnosti a dochází tak k zesílení estetického vnímání a emocionálního prožívání.

Pomoci nám v tom může i materiál, který zůstává často bez povšimnutí. Tím je odpadový materiál, který je snadno dostupný, finančně nás nezatěžuje, vybízí ke kreativitě a žáci si osvojují ekologické poznání.

Ve své praxi jsem zjistila, že zařazením odpadových materiálů se hodiny výtvarné výchovy obohatily a děti se začaly o předmět více zajímat. Je totiž důležité v dětech probouzet zájem o okolní svět. Neboť nejvíce se bojíme toho, co neznáme. Moje práce, by proto měla být námětem pro další pedagogy a motivovat je k objevování nových věcí.

1. 1 VYMEZENÍ CÍLŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Cílem práce je seznámení se zbytkovým a odpadovým materiálem, jeho přehledné třídění do skupin podle možného využití v hodinách výtvarné výchovy. Dále pak na praktických ukázkách představit možnost propojení cílů environmentální a výtvarné výchovy. Praktická část diplomové práce se zaměří na jednotlivé náměty práce s rozličným odpadovým materiálem. Z nich pak bude sestavena metodická příručka využitelná ve výuce výtvarné výchovy na 1. stupni ZŠ, kde bude též realizována.

Obrázek 1 - práce žáků, 3. třída

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 SOUČASNÉ UMĚNÍ A ODPADOVÝ MATERIÁL?

Dají se předměty denní spotřeby, které často již nepotřebujeme využít ve výtvarném umění? Můžeme říci, že ano a dokonce je používali umělci již koncem padesátých let 20. století. Umělecký směr se nazýval Pop art. Nesmíme opomenout objektové umění a asambláž.

2. 1. 1 Umění Pop art

Umělecký směr, který dokázal pozvednout běžné i bezvýznamné předměty do roviny umění se označoval zkratkou Pop art..

Pop art z anglického popular art – populární, lidové umění, je směr, který vznikl kolem poloviny padesátých let 20. století v USA a v Anglii. Šlo o umění figurativní i v případě používání asambláží, které jsou vytvářeny z konkrétních předmětů. Pop artu šlo o to, ukázat náš přirozený svět.

2. 1. 2 Podstata Pop artu

V Pop artu se využívají konkrétní předměty, které jsou vytrženy z reality a jsou chápány jen jako věci. Tím se z nich stávají estetické (výtvarné) objekty, které pozorujeme svými smysly a zjišťujeme, že takto vytržené předměty ze souvislostí nás upozorňují, že smysl věcí je dán různými vztahy k člověku a k okolnímu světu. Vávra J. v knize *Od impresionismu k postmoderně* uvádí, že *„Předmět v pop artu je vlastně zboží. Vystaví-li se v galerii, stává se na jedné straně kritikou konzumní společnosti, na druhé straně ji však glorifikuje.*

Umělci pracují s prostředky reklamy (reklamní plakáty, nálepky na konzervy, barevně retušované fotografie), filmu, kreslených seriálů (hlavně s kýčovitostí comics – obrázkový seriál obvykle s dobrodružnými, fantastickými, zábavnými náměty) a s reprodukcemi všeho druhu.

„...pár ponožek není o nic méně vhodný, aby se z nich vytvořil obraz, než dřevo, hřebík, terpentýn, olej a tkanina,“ říká R. Rauschenberg.“

Umělci tedy používají předměty denní potřeby, fotografie známých osobností i známé obrazy. Využívají techniky koláže, asambláže, kombinují materiály a techniky, využívají barev. Reagují na hlučnost, masovost, svět reklamy a komerce, na erotiku, brutalitu, ale i na banalitu některých idolů. Poukazovali na především americkou zkušenost šedesátých let 20. století tím, že ji neidealizovali.(Vondrová, P., 2001)

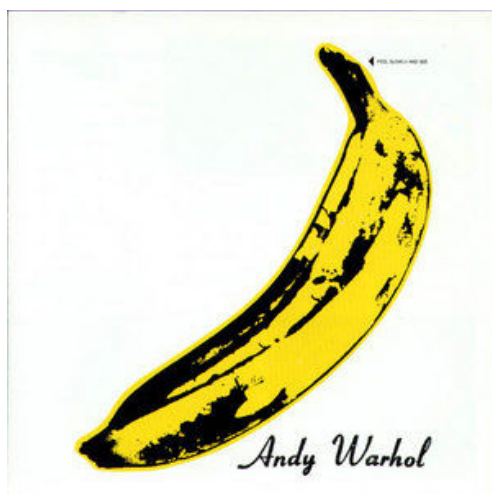
2. 1. 3 Představitelé Pop artu

Umělci pracovali zajímavými výtvarnými technikami. Některé začali používat jako první, stali se jejich vynálezci. Představme si zde některá jména umělců tohoto výtvarného směru a ukážku jejich práce.

ANDY WARHOL

1928 – 1987, americký umělec

Byl fascinován principem mechanického opakování stejného, které lze nalézt všude kolem nás (plechovky), ale tváří známých osobností. Fotografické záběry, které si mnohdy pořizoval sám, zvětšoval do nadživotních velikostí a převáděl na papír technikou sítotisku. Při tom je různými zásahy měnil. Kresbou oživoval rysy tváří a obměňoval i barvy. Motiv většinou mnohonásobně opakoval.

andy warhol

ROBERT RAUSCHENBERG

1925, americký umělec

Zpočátku kombinoval obraz nebo plastické objekty s všedními předměty průmyslové výroby, tak vznikaly kombinované malby s koláží a trojrozměrným objektem.

2. 1. 4 Objektové umění

Umělci technické drobnosti a přírodniny spojovali do nových celků a ty se staly základem trojrozměrných výtvorů s uměleckým účinkem. Konstrukce z neobvyklých materiálů dostaly název objekt a z nich se vyvinula samostatná větev výtvarné tvorby – objektové umění.

Igor Zhoř v Proměnách soudobého výtvarného umění říká, že *„V tomto polymateriálovém umění hrají zvláštní roli věci vyčleněné z běžných souvislostí a povýšené zásahem umělce do estetické funkce. Jde tu nejprve o věci náhodně nalezené (surrealisté jim říkali objects – trouvés), které svým tvarem vzbudily pozornost a vyvolaly inspirativní asociace. Tak kdysi upoutaly Picassa: ze sedla a řídítek bicyklu vytvořil hlavu býka. Naproti tomu poetický objekt Joana Miróa z roku 1936 je sestaven způsobem náročnějším a divák si uvědomuje jeho rafinované aranžování. Jeho dokonalým opakem jsou ready – made Marcela Duchampa. Stavěl do galérií běžné užitékové předměty úplně bez úprav či změny a bez tvůrčího zásahu. Ready – made znamená něco předem hotového, věc, jež má působit pouze tím, že se náhle zjevuje v nepatřičném kontextu: Sušák na lahve nestojí v pivovaru, ale uprostřed vážné výstavní síně. Byl k novému úkolu vyvolen, byl poctěn volbou umělce, který si ho vybral a přiřkl mu zvláštní, magické poslání.*

Nešlo však pouze o výtvary vzniklé ze sesbíraných věcí. Abstraktní sochařství začalo využívat netradičních materiálů, kovových plátů a tyčí, dřevěných trámů a soustružených prvků, skleněných tabulí – zkrátka mnoha hmot, které umělci znemožňovaly označit konečný výtvar jako plastiku či sochu. Způsobily, že pro ně zvolil název objekt.“

ASAMBLÁŽ

Sestavování a hromadění prvků ve větší celky nazýváme asambláží.

Igor Zhoř v Proměnách soudobého výtvarného umění uvádí, že *„Francouzský výraz assasambler znamená spojovat, dávat k sobě. Často šlo o materiály velmi kontrastní: Archipenko vytvářel (už v roce 1912) reliéfy z plechu, skla a dřeva, Pablo Picasso vytvořil sklenici absintu z hlíny, textilu a kovu. Umberto Boccioni nazval své výtvary dokonce zvláštním jménem polimaterici, totiž díla z mnoha materiálů. Volné spojování hmot bylo radikálním zásahem do tradice sochařství.*

Pod vlivem klasické estetiky devatenáctého věku se stále udržovala zásada materiálové čistoty, zdůrazňující ušlechtilost hmot a zákonitost jejich kombinování. K tomu se pojila i nedůvěra k barvě; naturalistická pestrost byla považována za nepřijatelnou.

Mísení materiálů se tedy jeví jako projev čehosi rudimentálního a v jistém smyslu přímo naivního. Přesto dnes chápeme, že vnáší do evropského umění momenty obnovující a oživující.

*V romantickém objektovém umění vznikají díla vytvořená hromaděním prvků stejného druhu: uplatnil je francouzský autor Arman, který první použil označení *acumulation* (francouzsky hromadění). Arman sestavuje a na vhodné podložky lepí jednu tuby různých barev, jindy uzávěry pивních lahví, pak zase vidličky a lžičky, montuje do zasklených krabic staré fotoaparáty, vyřazené konve nebo dětské pistolky. Akumulace vyvolávají tklivé vzpomínky na věci, které dosloužili a které pomíjejí.“*

2. 2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Nový umělecký směr nám nabízí něco nového, neznámého a často inspiruje k propojování technik a různých materiálů. A právě k využívání nových učebních metod a k propojování mezipředmětových vztahů v současné době vede Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání všechny pedagogy. Odpadový materiál, kterým se v této práci zabýváme, nám přináší velkou škálu využití při práci s dětmi. Zároveň splňuje požadavky, které na nás jsou kladeny zavedením nového vyučovacího procesu do škol.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání uvádí, že „*Základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně základní vzdělávání, se realizuje oborem vzdělání základní škola. V souladu se školským zákonem je pro realizaci*

základního vzdělávání vydán Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, který vstoupil v platnost ve školním roce 2007/2008.

V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání.

Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. ŠVP si vytváří každá škola podle zásad stanovených RVP. Národní program vzdělávání, rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.“

Rámcové vzdělávací programy:

- vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě
- vycházejí z koncepce celoživotního učení
- formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání
- podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání

2. 2. 1 Principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

RVP ZV:

- navazuje svým pojetím na RVP PV (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání) a je východiskem pro koncepci rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání
- vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol
- specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání
- vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo
- zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi
- podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků
- umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání

2. 2. 2 Tendence ve vzdělávání, které navozuje a podporuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

- zohledňovat při dosahování cílů základního vzdělávání potřeby a možnosti žáků
- uplatňovat variabilnější organizaci a individualizaci výuky podle potřeb a možností žáků a využívat vnitřní diferenciaci výuky

- vytvářet širší nabídku povinně volitelných předmětů pro rozvoj zájmů a individuálních předpokladů žáků
- vytvářet příznivé sociální, emocionální i pracovní klima založené na účinné motivaci, spolupráci a aktivizujících metodách výuky
- prosadit změny v hodnocení žáků směrem k průběžné diagnostice, individuálnímu hodnocení jejich výkonů a širšímu využívání slovního hodnocení
- zachovávat co nejdéle ve vzdělávání přirozené heterogenní skupiny žáků a oslabit důvody k vyčleňování žáků do specializovaných tříd a škol
- zvýraznit účinnou spolupráci s rodiči žáků (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2006)

2. 3 KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.

Podíváme se na výchovné a vzdělávací postupy, které v předmětu výtvarná výchova směřují k utváření klíčových kompetencí:

2. 3. 1 Kompetence k učení

- učíme žáky chápat umění a kulturu v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence
- vedeme žáky k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se subjektivně o jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy, k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a k utváření hierarchie hodnot
- učíme žáky plánovat, organizovat a vyhodnocovat jejich výtvarné činnosti
- umožňujeme žákovi pozorovat a experimentovat, porovnávat výsledky a vyvozovat závěry

2. 3. 2 Kompetence k řešení problémů

- podněcujeme žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů
- učíme žáky různým výtvarným technikám a použití vhodných prostředků k vyjádření jejich záměru
- podporujeme netradiční (originální) způsoby řešení ve výtvarném vyjadřování

2. 3. 3 Kompetence komunikativní

- vedeme žáky k otevřené, všestranné a účinné komunikaci
- učíme žáky naslouchat druhým a vnímat výtvarné projevy druhých, jako nezbytný prvek účinné mezilidské komunikace
- vedeme žáky k pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svébytného prostředku komunikace
- vedeme žáky k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti a ke kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností

2. 3. 4 Kompetence sociální a personální

- rozvíjíme u žáků schopnost spolupracovat, pracovat v týmech, respektovat a hodnotit práci vlastních i druhých
- vedeme žáky k tvořivému přístupu ke světu, k aktivnímu překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života
- prohlubujeme v žácích pozitivní vztah k výtvarnému umění v celé oblasti výtvarné kultury

2. 3. 5 Kompetence občanské

- vychováváme žáky, jako svobodné občany, plnící si povinnosti, uplatňující svá práva a respektující práva druhých
- učíme žáky vnímat uměleckou tvorbu jako jedinečných způsobů nalezení a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům ve společnosti

a v mnohotvárném světě

- vedeme žáky k sebeúctě a k úctě k druhým a toleranci k jejich výtvarným projevům
- vedeme žáky k aktivní ochraně jejich zdraví a k ochraně životního prostředí
- v hodnocení žáků (ve zřetelné převaze) uplatňujeme prvky pozitivní motivace

2. 3. 6 Kompetence pracovní

- vedeme žáky k pozitivnímu vztahu k práci, učíme žáky používat při práci vhodných materiálů, nástrojů a technologií
- učíme žáky používat při jejich výtvarném projevu různé materiály, nástroje a techniky
- učíme žáky chránit své zdraví při práci s různými materiály, nástroji i chemickými látkami
- při výuce vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí. Měníme pracovní podmínky, žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky
- různými formami (exkurze, film, beseda, apod.) seznamujeme žáky s různými výtvarnými profesemi
- talentovaným žákům pomáháme při volbě povolání (studia), ve kterém budou moci plně využít a rozvinout svoje nadání

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání.

2. 4 SOUVISLOSTI ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY S CÍLY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

Pozitivně lze charakterizovat, že výtvarná výchova proniká do oblastí, kterých se dříve pouze v malé míře dotýkala. Využívá přitom tak i svého specifického jazyka. Poznatky, které jsou pro žáky téměř nové, skrývají v sobě

motivů nabízející výtvarné řešení. Každý žák tím více objevuje myšlenkové, duchovní a výtvarné podněty, čím více zná.

2. 4. 1 Environmentální výchova

Environmentální výchova vede jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí, tj. k pochopení nezbytnosti postupného přechodu k udržitelnému rozvoji společnosti a k poznání významu odpovědnosti za jednání společnosti i každého jedince. Umožňuje sledovat a uvědomovat si dynamicky se vyvíjející vztahy mezi člověkem a prostředím při přímém poznávání aktuálních hledisek ekologických, ekonomických, vědeckotechnických, politických a občanských, hledisek časových (vztahů k budoucnosti) i prostorových (souvislostí mezi lokálními, regionálními a globálními problémy), i možnosti různých variant řešení environmentálních problémů. Vede jedince k aktivní účasti na ochraně a utváření prostředí a ovlivňuje v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci žáků.

Tato výchova je společensky vysoce žádoucí, avšak znamená složitý problém filozofický, sociologický, psychologický, pedagogický, etický a estetický. Vyžaduje komplexní přístup a syntetizující pohled na svět. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005; Hana Váňová, Environmentální výchova ve výuce hudební výchovy, in Hudební výchova)

Jak může v tomto směru přispět tak specifický předmět, jako je výtvarná výchova? Vzdělávací oblast Umění a kultura poskytuje Environmentální výchově mnoho příležitostí pro zamýšlení se nad vztahy člověka a prostředí, k uvědomování si přírodního i sociálního prostředí jako zdroje inspirace pro vytváření kulturních a uměleckých hodnot a přispívá k vnímání estetických kvalit prostředí.

2. 4. 2 Cíle environmentální výchovy

Cílem environmentální výchovy je rozvíjet žáka po stránce:

- poznávací (kognitivní) - souhrn poznatků o ekologických problémech, informace, které vytvářejí základy tzv. ekologické gramotnosti
- prožitkové, dovednostní, činnostní (přetvářecí) - různé podoby kontaktu s přírodou, rozvíjení smyslového vnímání, osvojení praktických dovedností, odpovědné a šetrné jednání, angažovanost v oblasti péče o životní prostředí
- postojoyé (hodnotící), pospolitostní - emocionální vztah k přírodnímu prostředí a jeho etické a estetické hodnocení, upevňování soudržnosti v rodině, spolupráce ve skupině, společné hledání optimálních řešení, ale i schopnost vlastního názoru

2. 4. 3 Výtvarná výchova

Vyučovací předmět Výtvarná výchova vychází ze vzdělávací oblasti Umění a kultura a umožňuje žákům jiné vnímání světa, nejen racionální. Poznává okolní svět i vnitřní svět prostřednictvím výtvarných činností a postupně se formuje jejich výtvarné myšlení. Toto poznání směřuje k tomu, aby se učili porozumět výtvarnému umění, jeho jazyku a významům. Aby se učili chápat výtvarnou kulturu v nejširším slova smyslu, jako nedílnou součást svého duchovního života a bohatství společnosti. Kultivuje schopnosti žáků svět kolem sebe citlivě vnímat, prožívat jej, objevovat v něm estetické hodnoty. Cílem předmětu je, aby si žáci prakticky osvojili potřebné výtvarné dovednosti a techniky, rozvíjeli svou potřebu vlastního výtvarného vyjádření, svou fantazii a prostorovou představivost, smysl pro originalitu a vlastní výraz. Všechny aktivity vycházejí ze vzdělávacího obsahu Výtvarné výchovy, pomáhají utvářet kreativní stránky osobnosti žáků.

Na 1.stupni základního vzdělávání se žáci seznamují prostřednictvím činností s výrazovými prostředky a jazykem výtvarného umění. S nimi se učí tvořivě pracovat a užívat je jako prostředku pro sebevyjádření. Poznávají zákonitosti tvorby, seznamují se s vybranými uměleckými díly, učí se je vzhledem ke svým zkušenostem chápat, interpretovat.

2. 4. 4 Cíle výtvarné výchovy

Cíle výtvarné výchovy vedou žáky k:

- rozvíjení vnímání a pochopení jevů v životním prostředí (celku a detailu) v oblastech přírody, hmotné kultury a umění pomocí obrazného vyjádření. Ve východiscích a motivacích tématu se opírat o mezioborové vztahy.
- rozvíjení citění a prožívání jevů v životním prostředí, vytváření vztahu a odpovědnosti k prostředí přírody, hmotné kultury a k oblasti umění. Hledání příležitosti v nabídce témat, která jsou v horizontu zájmu mladého člověka, aby žák mohl uplatnit představivost, fantazii, intuici, interpretační invenci ve svém vizuálně obrazném vyjádření, které je pro výtvarnou výchovu typické. Tento horizont posouvat k takovým tématům, která souvisejí s ujasňováním hodnot ve světě přírody, hmotné kultury a umění.
- rozvíjení a kultivování smyslové citlivosti při vnímání a interpretaci jevů životního prostředí v oblastech přírody, hmotné kultury a umění
- uplatňování subjektivity a zpětné vazby k ověřování komunikačních účinků výtvarných interpretací (Karla Cikánová, Michal Sedlák, 2007)

2. 5 SOUVISLOSTI ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY S CÍLY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

„CO DĚLAT?”

- *Vážit si života, respektovat zákony přírody.*
- *Být ohleduplní a citliví k ostatním lidem.*
- *Snažit se chápat své místo v biosféře, právo ostatních organismů na existenci a význam druhové rozmanitosti v přírodě.*
- *Myslet v souvislostech, domýšlet důsledky svého jednání v prostředí.*
- *Chránit své zdraví i zdraví ostatních.*
- *Dodržovat zákony (včetně zákonů pro životní prostředí) a žádat jejich dodržování i od ostatních lidí, zachovávat kázeň ve vztahu k prostředí.*
- *Udržovat čistotu a pořádek, důsledně pečovat o prostředí, v němž žijeme.*

- *Učit se vnímat krásu, milovat přírodu, pomáhat ostatním.*
- *Uvědomovat si (vždy a všude) svou občanskou odpovědnost ve vztazích k prostředí, k udržitelnému rozvoji.*
- *Osvojovat si znalosti důležité pro udržitelnost rozvoje, hledat nové možnosti řešení problémů a prosazovat ekologicky vhodné jednání v každodenním životě“.* (Karla Cikánová, Michal Sedlák, 2007)

Důvody, proč je zde zařazena předchozí citace, jsou zřejmé. V textu „Co dělat“ je obsaženo i to, co je i v horizontu zájmu předmětu výtvarná výchova.

Bez vnímání, pochopení a citového prožití reality se neobejde tvorba vědce, ani umělce v přenosu a výhledu ani námi vzdělávaného a vychovávaného dítěte. Věda a umění jsou dvě strany téže mince. Environmentální i výtvarná výchova se dotýká obou stran.

Přesto specifickým rysem výtvarné výchovy je její práce s obraznými znakovými systémy, jejíž principy provázejí člověka od počátku civilizace. Jsou nezastupitelné a jedinečné při poznávání a prožívání existence člověka, mnohdy jsou obrazem vyjádřeny i obavy o existenci lidstva.

Ve výtvarné výchově je pojímán kontakt člověka s realitou jako vzájemný vztah. Žák prostřednictvím své výtvarné vizualizace jevů přírody, hmotné kultury a umění komunikuje se světem. Obrazným vyjádřením hledá v něm své místo, ptá se jím po smyslu své existence, jaké preferuje hodnoty, s čím nemůže souhlasit. Snaží se ve svém horizontu chápat svět, reagovat na jeho, tedy i své současné problémy. (Karla Cikánová, Michal Sedlák, 2007)

2. 5. 1 Propojení environmentální a výtvarné výchovy projektovou metodou

Projektová metoda je významnou alternativou k tradičnímu pojetí výuky, která se často zmiňuje se zaváděním inovativních metod současného českého vzdělávání. Tato forma výuky posiluje motivaci žáků a učí je mimo jiné důležitým životním dovednostem: spolupracovat, diskutovat, formulovat názory, řešit problémy, tvořit a hledat informace.

V tradiční škole je učivo rozděleno do vyučovacích předmětů. Problémy izolace jednotlivých předmětů a potřeba propojování vzdělávacích obsahů se v tradiční pedagogice řeší jako otázky *mezipředmětových vztahů*. Vždy bylo zřejmé, že úzká specializace předmětů může vést k poznatkové roztržitosti a k nepochopení souvislostí. Tendence k předmětovému pojetí obsahu vzdělávání je však stále silná. Vyučovací hodina nemusí nutně trvat 45 minut, předmět se nemusí střídat za předmětem, pedagog s pedagogem. Vezmeme-li v úvahu přirozené potřeby žáků, začne se nám navyklé schéma vyučování bořit. Projektová metoda spojuje učivo jednotící myšlenkou a pracuje na problému v souvislostech, globálně.

Vyučovací projekty, o kterých bude následně řeč, nabízejí možnost, jak realizovat výuku, která bude smysluplná, záživná, hravá a již se budou žáci účastnit zodpovědně.

2. 6 SOUVISLOST VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU VÝTVARNÉ VÝCHOVY A PRÁCE S ODPADOVÝM MATERIÁLEM

Souvislost vzdělávacího obsahu výtvarné výchovy a práce s odpadovým materiálem je široká. A záleží jen na každém pedagogovi, jak tento netradiční materiál zařadí do výuky.

Práce s odpadovým materiálem umožňuje žákům rozvíjet jejich představivost, jemnou motoriku, fantazii, kreativitu, reflexi a vztahy zrakového vnímání ostatními smysly, tvůrčí činnosti a výtvarné citění. Při práci ve skupinách dochází k zlepšování komunikace mezi spolužáky, vzájemné ohleduplnosti a celkovému zlepšení klimatu ve třídě. V neposlední řadě dochází u dětí k ekologickému vnímání. Učí se vidět v každé, i té nejobyčejnější a zdánlivě nepotřebné věci, skrytou krásu a užitek.

2. 7 DRUHY ODPADOVÉHO MATERIÁLU

Každý z nás za svůj život vyprodukuje spoustu odpadového materiálu. Již víme, že se dá využít ve výtvarné výchově, ale pokud ho zrovna nevyužijeme, dá se správně roztrždit a umožníme tak jeho recyklaci a znovupoužití. Odpadový materiál se třídí do skupin.

PAPÍR

Patří sem noviny, časopisy, kancelářský papír, reklamní letáky, knihy, sešity, krabice, lepenka, karton, papírové obaly.

SKLO

Do této skupiny patří lahve od nápojů, skleněné nádoby a střepy – tabulové sklo.

PLASTY

Mezi plasty se řadí PET lahve od nápojů, kelímky, sáčky, fólie, výrobky a obaly z plastů, polystyren.

V některých městech mají ještě skupinu nápojových kartonů.

2. 7. 1 Dělení odpadového materiálu ve výtvarné výchově

Pro potřeby výtvarné výchovy si odpadový materiál přehledně rozdělíme do několika skupin. Naše dělení je malinko odlišné od skupin, které jsou připraveny pro průmyslovou recyklaci.

PAPÍR

Jsou to kartony (krabice, krabičky, vlnité lepenky,...), papír kancelářský (administrativní), sezónní papír (sešity, kalendáře, balící papír, Zlaté stránky), letáky, tiskoviny a polotovary (krabičky, ruličky, plata od vajíček).

Papír se dá kombinovat se všemi materiály. Můžeme říci, že má sto tváří. Je plochou, zmačkáním nabývá plasticity, prostorové formování mu dává objem, stříhání a vyklápění prvků nabízí dekorativní formy projevu. Výrazové účinky papíru se umocňují, když se setkají papíry odlišné kvality – kontrast síly

a průsvitnosti, běloby a přírodního tónu, lesku a drsnosti, plošnosti a plasticity. Každý vypadá jinak, některý se leskne, další prosvítá, je průhledný, láme se, ohýbá a třepí. Pro naše účely využíváme i jeho již získané barevnosti a po navlhčení si z obyčejné krabice vyrobíme vlnitou lepenku. Pokud se nám nedostává kůže, tak proklady v krabicích od banánů po navlhčení a mnutí získají charakter tohoto přírodního materiálu. Všechny tyto vlastnosti můžeme uplatnit při naší práci. S tímto materiálem si snadno poradí i nejmladší děti.

PLASTY

Patří sem PET lahve, víčka, kelímky od mléčných výrobků a ovoce, polystyren, molitan, nádobky od kosmetiky, zbytky linoleí, fólie, igelity, igelitové tašky, mikroten, bublinkové fólie, vyřazené CD disky a sítky od ovoce.

Plasty většinou využijeme v prostorové tvorbě (destrukce a konstrukce). Dají se použít jako stavební materiál – mohou se na sebe vrstvit, prokládat, po zastříhnutí do sebe dobře zapadají a jsou lehké. Výhodou je, že se dají různě prostřihávat, ohýbat a mají pestré barevnosti. Objekty mohou být volnou improvizací, kterou není třeba fixovat. Chceme-li je však po nějakou dobu zachovat, pro lepení je nejvhodnější lepicí páska. U mladších dětí jsme opatrní u stříhání plastů, jelikož hrany mohou být ostré.

DŘEVO

Jako odpadový materiál můžeme zařadit piliny, hobliny, dřevitou vlnu, veškeré odřezky, lísky od ovoce, klacíky od nanuků, korkové zátky.

Využíváme jako stavební materiál pro prostorovou tvorbu, jako součást koláží, mozaiky a drobný odpad se hodí k dekorování. Pokud použijeme materiál jako výtvarný nástroj, zanechá nám zajímavou kresebnou stopu.

ZBYTKY ŘEMESLNICKÝCH MATERIÁLŮ

Do této skupiny řadíme veškerý odpad, který vzniká při řemeslné výrobě. Například kůže, koženka, provázky, tapety, juta, korek, trubky, dráty, různé izolace a výplně, sádkarton.

Některé komponenty (trubky, dráty) v sobě nesou lineární charakter a z prvků různé délky vznikají rytmické sestavy, které uplatňují vzájemné vztahy linií, jejich sklon a hustotu, navazování, křížení nebo vrstvení.

DOMÁCÍ ODPADOVÉ MATERIÁLY

Do této kategorie řadíme odpady z domácnosti, které se neobjevily v předešlém výčtu. Například sklo (sklenice od kompotů, kečupu), textil (bavlnky, látky, zbytky koberců, prošlé obvazy, vata, vyřazené oblečení,...), hliníkové fólie od čokolád, proklady z bonboniér, kartony od nápojů a mléka, ořechové skořápky, citrónová kůra.

Sklenice nám poslouží jako polotovar, který barevně upravujeme, olepujeme, naplníme různými předměty a vytváříme barevné kontrasty.

Textil zužitkujeme v kolážích, k doplnění prostorové tvorby, otiskování struktur, frotáží, vytváření plastik. Jeho výhodou je rozmanitá struktura a barevnost. U hliníkových fólií využijeme zlatavé a stříbrné barvy, kdy nám nahradí drahý a tvrdý kov. Také se dají dobře stříhat, perforovat a rýt do nich.

Je samozřejmé, že jednotlivé materiály se nám ve výtvarné výchově prolínají a dají se libovolně kombinovat.

2. 7. 2 Proč využívat odpadový materiál ve výtvarné výchově

Dříve se tento materiál ve výtvarné výchově používal minimálně. A ani v literatuře jsme na něj nebývali odkázáni. Našli bychom odkazy jen na krabičky a jejich využití v prostorové tvorbě, ruličky od toaletního papíru a hliníkovou tubu od temper. Není proto divu, že se tento materiál ve školách nevyužíval, jelikož pedagogové měli výtvarné náměty připravené dlouho předem a ty každoročně opakovali. Dalšímu vzdělávání se věnovala jen malá část z nich.

V současnosti nalezneme náměty a ukázky vyučovacích hodin v různé literatuře. Například v knize P. Vondrové, Výtvarné techniky pro děti. Kniha nabízí několik výtvarných lekcí pro předškolní děti a mladší školní věk. Obsahuje i samostatnou kapitolu – Inspirace uměním pop – artu.

Také K. Cikánová rozvíjela výtvarný jazyk v oddílech věnovaných linií, barvě a tvaru. Ve svém pojetí výtvarné výchovy směřovala od her s materiálem a nástrojem k osvojování výtvarného řádu a k vědomému komponování. Výtvarnou teorii podporují zajímavé náměty, které kladou otázky po základních

hodnotách v lidské společnosti – po vztazích mezi lidmi, po ekologických problémech, po kladech a záporech soudobé civilizace. Podílela se i na metodice, kde se odpadového materiálu přímo dotýká.

Věra Roeselová se ve svých knihách odpadovému materiálu věnuje i ukázkami vyučovacích jednotek. V. Roeselová, *Techniky ve výtvarné výchově* uvádí, že „Výuka vyžaduje netradiční materiály, které lze získat ze soukromých zdrojů, například dráty, motouzy, pletiva, polyetylén, kůži, textil, fólie, zbytky různých druhů papíru. Záleží na učiteli a na rodičích, jaké netradiční materiály se podaří nashromáždit.“ Také v publikaci *Linie, barva a tvar ve výtvarné výchově* V. Roeselová říká, že „Zvláštní kouzlo trvání, přítomnosti času, si však nese deklasovaný průmyslový materiál, opotřebovaný a znovu použitý. Široký rejstřík výtvarných technik, materiálů a nástrojů, které ovládá výtvarný pedagog, se odráží v přípravě výuky, citlivém vyvažování tématu a jeho výtvarného pojetí. Bohatá vlastní zkušenost dovoluje rozšířit rejstřík možností o alternativní možnosti nebo naopak zúžit, vyhranit koncepci výtvarné výchovy. Úzce vymezený rejstřík výtvarných materiálů a nástrojů výtvarného pedagoga vyvolává stereotyp ve výuce. Omezuje dětskou tvořivost hlavně tam, kde se výtvarná orientace dítěte a tudíž jeho potřeba vyjadřovacích prostředků liší od orientace učitele.“

Využití odpadového materiálu ve výtvarné výchově má i několik dalších důvodů.

NÁZORNÁ EKOLOGICKÁ VÝCHOVA V PRAXI

- shromažďování odpadového materiálu
- třídění odpadového materiálu
- přetváření odpadového materiálu
- využití nových výrobků

NOVÉ TECHNIKY

- zpestření výtvarné tvorby
- obohacení programu

NOVÉ POJETÍ

- kombinace tradičních technik s novými materiály
- získávání nových podnětů a zkušeností

TERAPEUTICKÉ PŮSOBENÍ

Z neomezeného množství materiálu vyplývá volnost při výběru materiálu, svobodné stanovení rozměrů výrobku, libovolný počet kusů při nácviku, tvořivá linie, experimentování, objevování dalších možností a kombinací.

FINANČNÍ ÚSPORA

Minimální náklady na výchozí materiál a dozdobení.

POMOC PŘÍRODĚ

Přímá účast na ochraně životního prostředí. Redukování odpadových materiálů a omezení pořizování materiálů nových.

Můžeme tedy říci, že odpadové materiály zpestří a obohatí výtvarné tvoření dětí. Zároveň zapojí děti i rodiče do společných činností, jako je například sběr a třídění potřebného odpadu, hygiena jeho skladování a společné zamýšlení nad tím, co je už opravdu nepotřebné a z čeho by se ještě dalo něco pěkného vytvořit. Dosažitelnost potřebných materiálů je velice snadná a nestojí prakticky žádné peníze. Děti nejsou stresovány pocitem, že něco pokazí. Když se dílko nepovede, materiálu je dost. Výtvarné techniky s odpadovým materiálem mají i určité terapeutické účinky (cvičení ruky při různém stáčení a mačkání papíru). Velmi významným faktorem je ekologická výchova, při které děti poznávají přeměnu zdánlivě nepotřebných věcí ve věci, které dokáží ještě udělat radost nebo užitek. Tyto věci uchovávají naskládané v krabicích nebo nasypané ve skleněných lahvích. Nejen že nikde není žádný nepořádek, ale mnoho věcí působí ve výtvarné třídě velice estetickým dojmem a při pohledu na množství a barevnost materiálů přímo vybízí k tomu, něco nového a krásného vytvořit.

Vyjmenovali jsme si klady práce s odpadovými materiály. Jsou ale vůbec nějaké zápory? Abychom jim předcházeli, musíme mít na paměti některá pravidla.

SBÍRÁNÍ A SHROMAŽĎOVÁNÍ MATERIÁLŮ

V případě, že do shromažďování materiálu zapojujeme další osoby (děti, rodiče...), mělo by vždy předcházet jejich podrobné poučení.

VĚNUJEME POZORNOST HYGIENICKÉ STRÁNE

Obaly pečlivě vymyté a suché, textilie vyprané a vyžehlené, zbytky, odstřížky a odřezky vždy z nových materiálů.

Nevhodné a nepoužitelné materiály (obaly od masa) zdůrazníme, případně vyvěsíme jejich soupis.

Přesně specifikujeme druhy požadovaných materiálů a pro názornost předvedeme jejich vzorky. Regulujeme množství.

SKLADOVÁNÍ

Před uskladněním materiál pečlivě třídíme, nevyhovující vyřadíme .

PŘETVÁŘENÍ

Pro dělení krabicového kartonu na menší části je nejvhodnější odlamovací nůž. Při jeho používání je nutné činnost předem zorganizovat. Pro práci s menšími dětmi připraví polotovar pedagog.

Při práci s většími dětmi je důležité dobré rozvržení pracovišť (každý pracuje samostatně - na vhodné podložce, nebo určíme oddělené pracoviště k řezání , kde se děti vystřídají pod přímým dohledem).

VYUŽÍVÁNÍ HOTOVÝCH VÝROBKŮ

Výrobky z odpadových materiálů a přírodnin nesmí přijít do přímého styku s potravinami. Jsou určeny pouze k dekorativním účelům.

ZVÝŠENOU POZORNOST VĚNUJEME

Práci s vodou (vlhkost - kluzkost), práci s ostrými pomůckami, sušení výrobků zpracovávaných za vlhka (při předčasném uskladnění nebo zabalení je riziko plísně) a materiálům z neznámých zdrojů.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2. 1 VLASTNÍ UKÁZKY PRÁCE S ODPADOVÝM MATERIÁLEM

Práci s odpadovým materiálem jsem si vybrala právě pro převahu kladů nad záporny a původně sehrála svoji úlohu i finanční stránka. Až později jsem zjistila, že při poznávání nového materiálu mě, i děti začala práce více bavit. Dokonce děti začaly přicházet s nápady, jak který materiál použít. Ve třídě jsme si v rohu vytvořili sbírku materiálů a na jednotlivé skupiny jsme si vytvořili barevné krabice, samozřejmě z odpadového materiálu. Například taková sbírka víček od PET lahví ve velké třílitrové sklenici dokáže být nejen pěknou dekorací, ale i učební pomůckou. Víčka jsme začali používat pro zpestření v matematice i českém jazyce (na víčka se napsala písmenka a hned tu byla písmenková mozaika k rozvíjení slovní zásoby).

Každá práce nás něčím obohatila a napomohla k rozvoji fantazie, která se u mladších žáků vyznačuje velkou živostí, ale pokud se nerozvíjí může ustrnout. Jelikož fantazie dítěte je tím bohatší, čím jsou bohatší jeho zkušenosti a vědomosti. Tvořivá fantazie rozvíjí u dětí konstrukční schopnosti, obohacuje jejich osobnost rozmanitými zájmy a zážitky, upevňuje jejich vůli. A nesmím zapomenout, že práce ve skupinách zlepšila vzájemné vztahy ve třídě a přispěla k začlenění některých nepříjatých dětí do kolektivu.

Jelikož jsem vyučovala i na 2. stupni ZŠ, tak všechny následující aktivity byly realizovány s dětmi 1. – 6. ročníku ZŠ a některá část ukázek byla propojena do ekologických projektů.

Práce děti bavila. Některé atrefakty jsme použili pro výzdobu školy a prostoru sálu při plesu naší školy. Vybrané práce byly také prezentovány ve výtvarné soutěži pořádané městem Jablonec nad Nisou v místním Eurocentru. Pro letošní rok máme vybrané práce, které půjdou do dražby a její výtěžek bude věnován na dobročinné účely.

2. 2 UKÁZKY VYUČOVACÍCH HODIN

Ukázky v této diplomové práci jsou pouze námětem a měly by sloužit jako metodický materiál nejen pro začínající pedagogy. Záleží na každé osobnosti pedagoga, jakým způsobem přistoupí k tématu, či jaký si zvolí vycházející cíl uvedeného námětu.

3. 2. 1 Vyučovací hodina – práce s rozmanitým materiálem bílé barvy

NÁMĚT:

Jarní probouzení.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Realizováno ve 4. ročníku.

ČASOVÁ DOTACE:

Dvě vyučovací hodiny.

TECHNIKA:

Reliéfní koláž, kolorace vodovými barvami.

POMŮCKY:

Čtvrtka velikosti A4, lepidlo, vodové barvy, kulatý štětec, kelímek na vodu, igelity na zakrytí lavice, nůžky, různý materiál bílé barvy ze školní sbírky (papír, karton, látka, bavlnky, provázky, gáza, vata, záclonovina, zbytky tapet,...).

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Rozvoj fantazie, citlivosti pro kompozici a technických výtvarných dovedností. Rozvíjíme jemnou motoriku a cit pro kombinaci různých materiálů. Využijeme znalosti z přírodovědy (jak vypadá probouzející se jaro).

MOTIVACE:

Povídání o ročním období, které právě máme. Děti říkají, jak vypadá probouzející se jaro a co vše můžeme v přírodě pozorovat. Upozornění na kontrasty přírody (květy a sněh).

PRŮBĚH PRÁCE:

Děti si vybraly různý materiál bílé barvy ze školní sbírky a vytvářely koláž. Materiál muchlaly, přehýbaly, skládaly, trhaly, stříhaly a kombinovaly dle vlastní fantazie. Vše se lepilo na připravený papír. Podle vlastního rozhodnutí byla výsledná práce ponechána bílá, nebo ji děti dotvořily barvou.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

V kroužku každý vybral jednu práci někoho jiného a řekl, co ho zaujalo a co mu práce připomíná. Obrázky jsme naaranžovali na panel ve třídě. Ohlasy dětí na tyto dvě hodiny byly kladné a přimělo je to i k vzájemné komunikaci při hodnocení svých zhotovených námětů.

Tento námět se dá využít pro širší věkovou skupinu a může se různě obměňovat i téma.

Obrázek 2 - dívka, 11 let

3. 2. 2 Vyučovací hodina – práce s plasty

NÁMĚT:

Moderní strašidlo.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Třetí třída a výše. Realizováno ve třetí třídě.

ČASOVÁ DOTACE:

Dvě vyučovací hodiny.

TECHNIKA:

Prostorové komponování.

POMŮCKY:

Plastové lahve, nůžky, lepicí páska, temperové barvy a různé plastové obaly (igelity, kelímky, obaly od kosmetiky, víčka od plastových lahví,...).

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Seznámení se s atypickými materiály, rozvoj výtvarné představivosti a fantazie při prostorové tvorbě. Rozvíjení technických dovedností a schopnosti spolupráce s vrstevníky.

MOTIVACE:

Připomínka hodiny čtení, kde jsme si povídali o ilustrátoru Josefu Ladovi a knize Bubáci a hastrmani. Děti vypravují o strašidlu Mulisákovi a jeho synu Bubáčkovi. Pak si zkusíme představit, jak by asi vypadalo moderní strašidlo, které si vyrobíme.

PRŮBĚH PRÁCE:

Z připraveného odpadového materiálu tvoříme prostorová strašidla. Jednotlivé díly k sobě svazujeme pásky z igelitu, nebo je lepíme lepicí páskou. Některé části strašidla vybarvíme. Děti spolu spolupracují (dle potřeby si materiál přidrží a vymění).

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Strašidla si prohlédneme a zavěsíme na schodišti školy. Popovídáme si, jak se nám s daným materiálem pracovalo. V hodině slohu si o nich vymyslíme pohádkový příběh.

Obrázek 3 - práce žáků, 9 let

Obrázek 4 - práce žáků, 8 let

3. 2. 3 Vyučovací hodina – práce s Tetra Pakem a papírem

NÁMĚT:

Váza na květiny.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Od třetí třídy. Realizace v páté třídě.

ČASOVÁ DOTACE:

Dvě vyučovací hodiny.

TECHNIKA:

Plastika z obalu od Tetra Paku.

POMŮCKY:

Dobře vymyté krabice od mléka nebo džusů, různé druhy papíru, nůžky, lepidlo, pokrývka lavice, zbytky barev ve spreji.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Rozvoj estetického vnímání, uplatnění představivosti, fantazie. Vytváření odpovědnosti k prostředí přírody (běžný odpad využijeme k dlouhodobému zkrášlení našeho bytu).

MOTIVACE:

Druhou neděli v květnu mají svátek všechny maminky. Každý z nás maminku jistě odmění kytičkou. My si vyrobíme na ní vázu, která bude zdobit byt ještě dlouho po té, když naše kytička uvadne.

PRŮBĚH PRÁCE:

Tetra Pak krabici si v horní části ozdobně zastříhneme do vymyšleného tvaru (šikmo, obloučky, cípy) a pak už jen stříháme, trháme, ohýbáme, muchláme různé druhy papíru a vše přilepujeme na krabici. Hotovou vázu můžeme barevně dotvořit barvou ve spreji. Barevnou úpravu provádíme venku a nástřik dělá vyučující. Děti si jen vyberou barvu, která se hodí k jejich domácímu interiéru.

Obrázek 5 - dívka, 12 let

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Vázy si vystavíme na skříňku ve škole a pozveme děti z jiných ročníků na výstavu jako do galerie. Jelikož krabice původně sloužily na tekutiny, vodu nám udrží snadno a lze je použít i na čerstvé květiny. U mladších dětí pedagog vypomůže se zastřížením krabice, neboť některé jsou z tužšího materiálu a špatně se dětem stříhají. Někdy stačí udělat první zástřih.

3. 2. 4 Vyučovací hodina – dekoláž, práce s kartonem

NÁMĚT:

Kouzelná ryba.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Od 1. třídy. Realizováno ve druhém ročníku.

ČASOVÁ DOTACE:

Dvě vyučovací hodiny.

TECHNIKA:

Dekoláž.

POMŮCKY:

Kartónové destičky, lepidlo, nůžky, různé rycí nástroje (třeba tužka, propiska, štětec), dřevěné desky.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Rozvoj fantazie, citlivosti pro kompozici a technických výtvarných dovedností lepení a rytí. Seznámení s dekoláží.

MOTIVACE:

Jak by mohla vypadat kouzelná ryba? Využití braistormingu – děti kreslí své nápady na tabuli a pak je mohou využít. Uděláme si tu naši kouzelnou rybu technikou dekoláže. Je to výtvarná technika, při níž se nalepí několik vrstev plakátů na sebe a do takto připraveného podkladu lze výtvarným způsobem zasahovat – řezat, odtrhávat vrstvy.

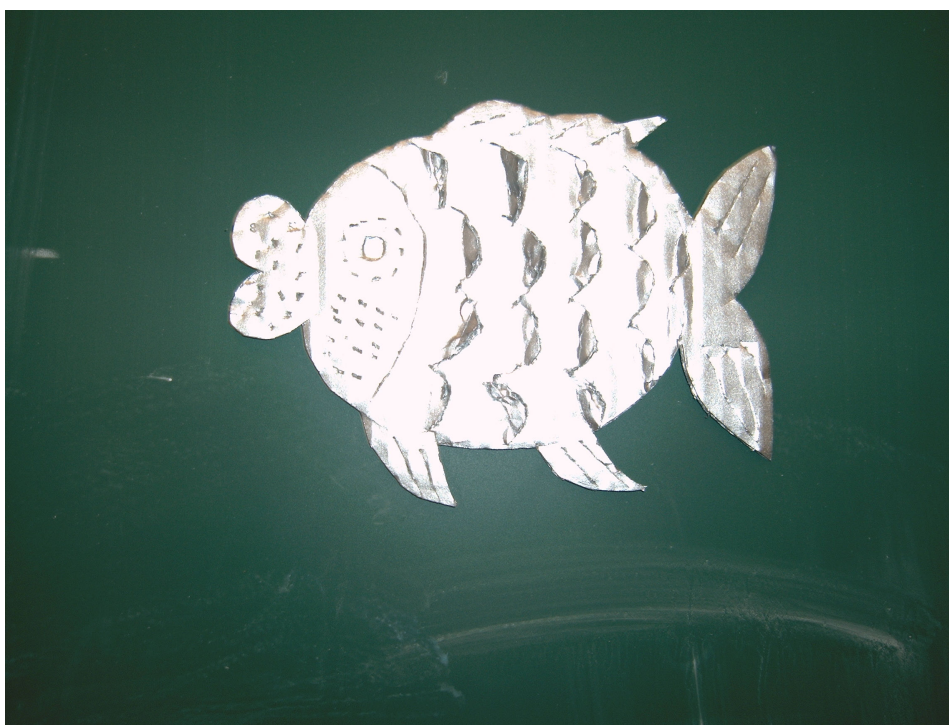
PRŮBĚH PRÁCE:

Nalepíme na sebe kartónové destičky, které vyučující předem nařezal. Děti si nakreslí svoji kouzelnou rybu (obrys) a na dřevěné desce hrotem nůžek nebo jinými rydly ryjeme různě silné čáry. Jednotlivé vrstvy propichujeme, odtrháváme a tvoříme tím rybu. Hotové práce vyučující vyřízne dle obrysu dětí odlamovacím nožem. Je možné rybu nabarvit stříbrnou, či jinou barvou.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Každý z žáků si vybere jednu rybu a pošeptá ji jeho tajné přání. Poté připevníme ryby na připravenou síť na zdi třídy a budeme čekat, jestli nám rybičky přání splní.

U malých dětí musíme dát pozor na výběr rycích nástrojů.

Obrázek 6 - dívka, 8 let

3. 2. 5 Vyučovací hodina – práce s papírem, plasty

NÁMĚT:

Nákladňáky.

CÍLOVÁ SKUPINA:

5. ročník výše. Realizováno v 5. ročníku.

ČASOVÁ DOTACE:

Jedna až dvě vyučovací hodiny.

TECHNIKA:

Prostorová tvorba.

POMŮCKY:

Barevné kartónové krabice, novinový papír, papírové krabičky, PET lahve, víčka od PET lahví, plechovka, lepidlo, barevná lepící páska, nůžky.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Samostatné řešení problému, rozvoj fantazie, barevného cítění a tvůrčích schopností.

MOTIVACE:

Povídání o přepravě zboží, která je nezbytná pro průmyslovou výrobu (vlastivěda). Jak taková vozidla vypadají a co vše mohou převážet. Vyrobíme si EKO auto, které nám poslouží k dopravní výchově (pomůcka pro řešení křížovatek).

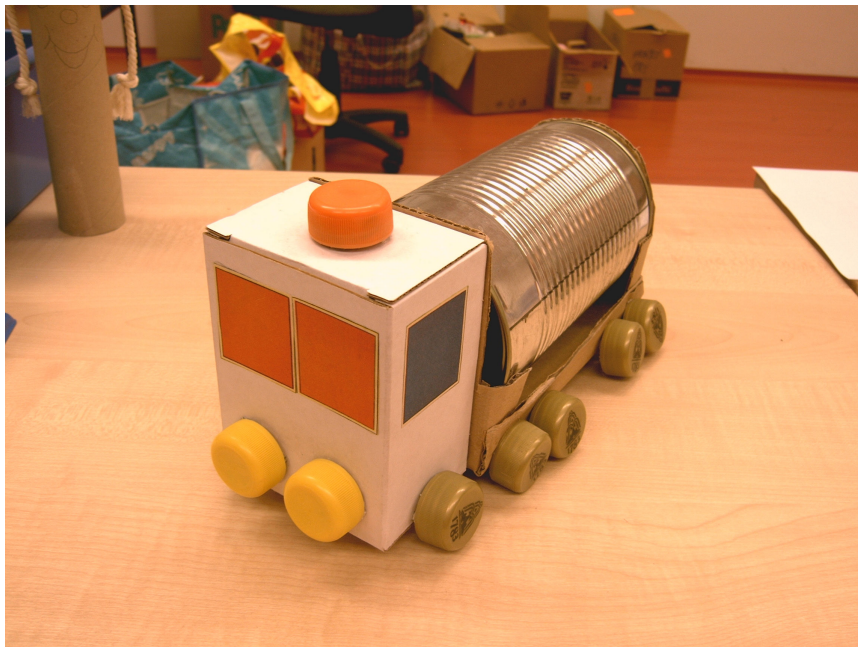
PRŮBĚH PRÁCE:

Dle vlastní fantazie tvoříme nákladní auta. Z krabiček základy, stříháním kartónů a papíru dotváříme detaily. Víčka naplníme novinami a vše lepíme lepidlem na papír. Plastové díly můžeme dozdobit barevnou lepící páskou.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Každý dá svému autíčku jméno a představí, co by jeho auto mohlo vozit. Nainstalujeme výstavku ve třídě a nákladňáky používáme v dopravní výchově při názorném řešení křížovatek.

Námět můžeme využít i pro mladší děti, ale použijeme jednodušší verzi výroby autíček. Z barevného kartónu vystřihují jen obrysy autíček, které různě polepují barevnými letáky. Kola přilepíme z víček stejným způsobem.

Obrázek 7 - chlapec, 11 let

Obrázek 8 - chlapec, 10 let

3. 2. 6 Vyučovací hodina – práce s papírem

NÁMĚT:

Ráj zvířátek.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Od 1. ročníku, realizováno ve 2. ročníku.

ČASOVÁ DOTACE:

Dvě až čtyři hodiny – záleží na velikosti skupinky a ploše.

TECHNIKA:

Malba, prostorová kompozice.

POMŮCKY:

Velký arch papíru, vyřazené plakáty, papír, papírové polotovary, krabičky, nůžky, lepidla, barvy.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Vnímání prostoru, práce s detaily a celkem, rozvržení prostoru a barev, rozvoj představivosti, spolupráce a vzájemné tolerance názoru jednotlivce.

MOTIVACE:

Nejdříve rozdělíme děti do skupinek po čtyřech až pěti. Jaké zvířátko má kdo rád? Co k životu potřebují? A jak si představují ráj zvířat? Braistorming – každá skupina má velký vyřazený plakát a na druhou stranu načrtnou své nápady.

PRŮBĚH PRÁCE:

Úkolem je z nabídnutého papírového materiálu vyrobit ráj zvířátek a použít v dílech nápady z plakátu. Výsledná práce má být barevná a prostorová. Používáme lepení, stříhání, trhání, skládání, muchlání.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Hotové artefakty umístíme na chodbu školy a každá skupina poukáže na zajímavosti v díle sousedním. Součástí výstavy bude i plakát s náměty.

Obrázek 9 - práce žáků, 2. třída

3. 2. 7 Vyučovací hodina – práce s víčky od PET lahví

NÁMĚT:

Barevnost kolem nás.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Realizováno v 1. ročníku.

ČASOVÁ DOTACE:

Čtyři hodiny.

TECHNIKA:

Mozaika.

POMŮCKY:

Barevná víčka od PET lahví, kartičky s tématy.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Rozvoj jemné motoriky, fantazie, estetického cítění, vzájemné ohleduplnosti a spolupráce.

MOTIVACE:

Povídáme si o barvách, které vidíme na víčkách. Která barva je smutná, která naopak veselá. Kde kterou barvu můžeme kolem nás vidět a jaké má odstíny.

Obrázek 10 - práce žáků - 1. třída

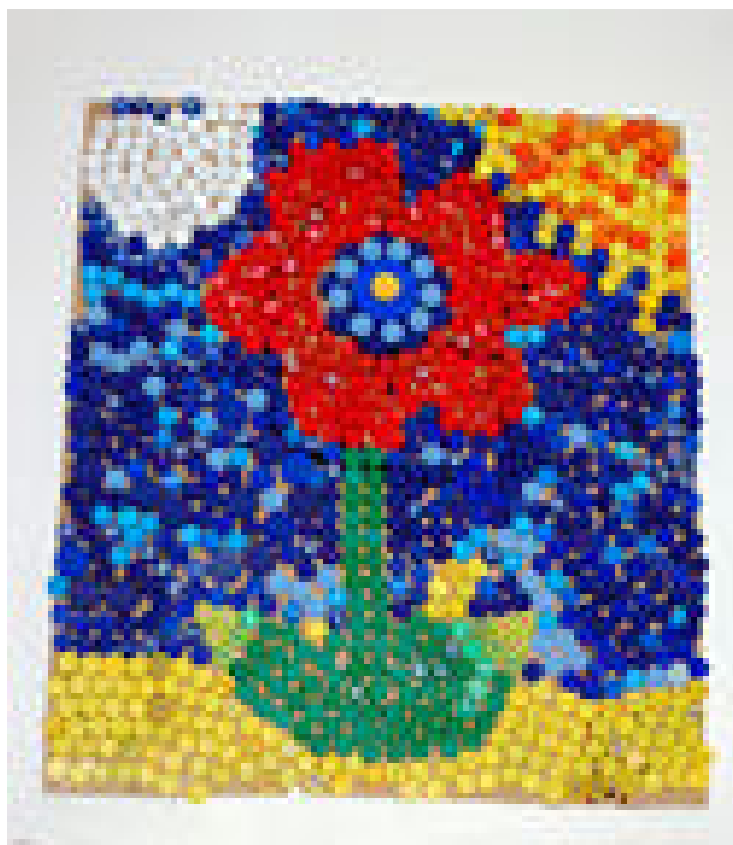
PRŮBĚH PRÁCE:

Rozdělíme se do skupin po čtyřech a každá si vytáhne kartičku s tématem (město, rostliny, voda, zvířata). Vybrané téma zpracovávají do mozaiky z víček ve vymezeném prostoru.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Děti se postaví před jednotlivé mozaiky a říkají, jaké téma má mozaika asi znázorňovat. Pak se podíváme na kartičky a zjistíme, jestli jsme téma uhodli. Mozaiku necháme na místě po vymezený čas a pozveme do naší mini galerie i ostatní žáky.

U starších dětí použijeme fixaci mozaiky na podložku. Do víček dáme kuličky z novinového papíru a lepíme lepidlem na papír ke kartónové podložce. Hotovou mozaiku použijeme k výzdobě školy. Také se dají víčka zatlačit částečně do polystyrenu a vzniká nám barevný reliéf.

Obrázek 11 - práce žáků, 1. třída

3. 2. 8 Vyučovací hodina – práce s plastem

NÁMĚT:

Šperky.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Realizováno v šestém ročníku.

ČASOVÁ DOTACE:

Dvě hodiny.

TECHNIKA:

Prostorová tvorba, mobil.

POMŮCKY:

Nůžky, pilníky na nehty, vyřazené CD disky, disperzní lepidlo, bužírky, igelity, drátky, podložka na lavici.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Rozvoj estetického cítění, kreativity. Návrh desingu, náhrada drahého materiálu.

MOTIVACE:

Po návštěvě muzea v Jablonci nad Nisou si povídáme o výrobě šperků. Jaké je to povolání, používaný materiál, techniky, ekologická rizika. Staneme se návrháři i šperkaři.

PRŮBĚH PRÁCE:

CD disk nastříháme na menší části a z těch stříháme různé tvary. Hrany zabrousíme pilníkem na nehty. Vyučující udělá dírkovacími kleštěmi dle potřeby dírky a děti díly kompletují drátky. Protáhneme bužírku pro zavěšení. Jednotlivé díly dekorujeme disperzním lepidlem a kousky igelitu.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Výslednou práci prezentujeme na akademii školy, kde uděláme módní přehlídku a následnou aukci, kdy výtěžek bude věnován na dobročinné účely.

Obrázek 12 - dívka, 12 let

Obrázek 13 - dívka, 12 let

3. 2. 9 Vyučovací hodina – práce s papírem, textilem a kůží

NÁMĚT:

Kouzelné klobouky.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Realizace v šesté třídě.

ČASOVÁ DOTACE:

Dvě hodiny.

TECHNIKA:

Prostorový objekt.

POMŮCKY:

Kartón, zbytky kůže, látka, barevné balící papíry, nůžky, lepidlo, sešívačka, peříčka, záclonovina.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Vnímání barev, prostoru a hledání vlastního způsobu ztvárnění námětu.

MOTIVACE:

Kouzelný klobouk nás může chránit před deštěm, sluncem, větrem. K jakým příležitostem nám mohou posloužit? Lišila se dřívější móda od dnešní (materiály, proporce, příležitosti).

PRŮBĚH PRÁCE:

Z kartónu a pomocí sešívačky vyrobíme konstrukci klobouku. Lepením dotváříme celý klobouk. Vztah barevných proměn a prostorového tvaru.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Každý si vybere jeden klobouk a řekne, co ho na něm zaujalo a na jakou příležitost by si ho vzal. Klobouky nám poslouží při výzdobě školního plesu.

Klobouky použijeme i pro další práci. Pohled do zrcadla – dívám se do zrcadla a cítím, že se potřebuji trochu upravit. Autoportrét s kloboukem. Malba zátiší z klobouků nebo menšího výřezu celku.

Obrázek 14 - dívka, 13 let

Obrázek 15 - chlapec, 12 let

3. 2. 10 Vyučovací hodina – práce s papírovým polotovarem

NÁMĚT:

Geometrické tvary kolem nás.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Od prvního ročníku. Realizováno ve čtvrté třídě.

ČASOVÁ DOTACE:

Jedna hodina.

TECHNIKA:

Koláž.

POMŮCKY:

Nůžky, lepidla, podložka na lavici, čtvrtka, papírový odpad geometrických tvarů (kolečka různé velikosti, obdélníčky), barvy a sešívačka.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Uspořádání prvků v kompozici, rozvržení do formátu práce, tvořivost, vnímání. Opakování geometrických tvarů.

MOTIVACE:

Co jsou to geometrické tvary? Říkáme, kde všude můžeme vidět geometrické tvary kolem nás. Přeneseme si tvary do našich obrázků.

PRŮBĚH PRÁCE:

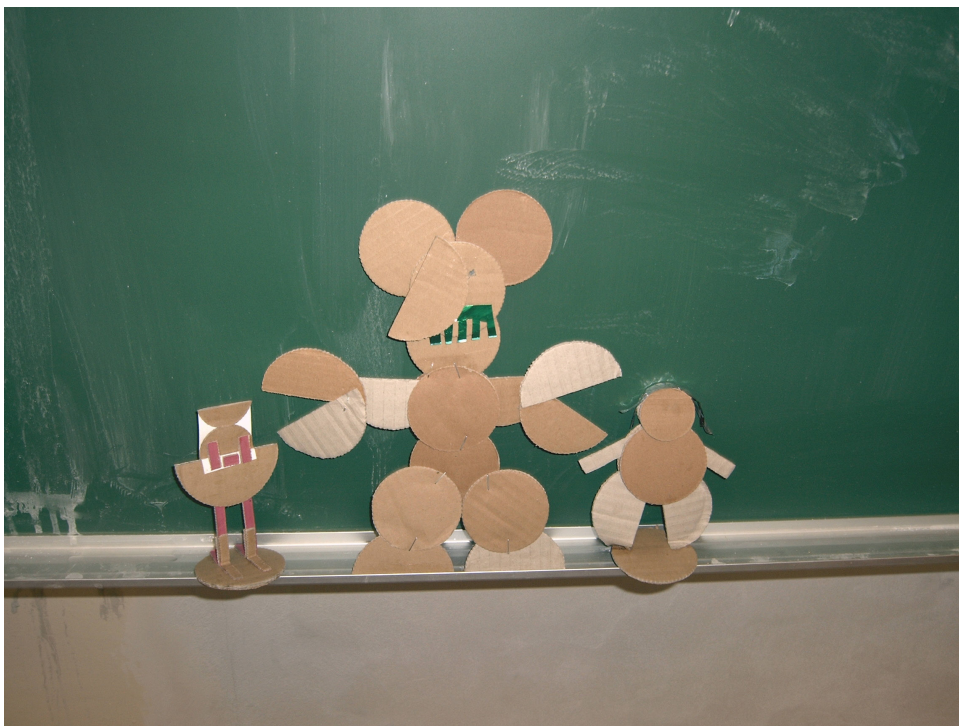
Na zadaný formát lepíme geometrické tvary, tak, aby vznikl obrázek. Ti rychlejší se mohou pustit i do prostorové tvorby. Jednotlivé části spojují sešívačkou. Některé obrázky dle potřeby dobarvíme.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Obrázky přichytíme na tabuli a hodnotíme klady a originalitu. Hotovými výtvary vyzdobíme učebnu matematiky a informatiky.

Obrázek 16 - práce žáků, 4. třída

Obrázek 17 - chlapec, 10 let

3. 2. 11 Vyučovací hodina – práce s papírem a korálky

NÁMĚT:

Spontánní plastika z mačkaného papíru – co tvoří sněh.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Od prvního ročníku. Realizace ve třetím ročníku.

ČASOVÁ DOTACE:

Jedna vyučovací hodina.

TECHNIKA:

Reliéfní plastika.

POMŮCKY:

Lepidla, nůžky, čtvrtka A3, přírodní motouz, korálky, průsvitný kancelářský papír, krytí lavice.

Obrázek 18 - chlapec, 9 let

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Využití živelného tvarování archů či útržků papíru, rozvoj jemné motoriky, trhání, mačkání. Přirozený kontakt lidské ruky a výtvarného materiálu, bezprostřední odrážení tvůrčí spontaneity dítěte.

MOTIVACE:

Venku máme zimu a celou zem nám pokrývá sníh. Jaký sníh je a co vše se zněj dá vyrobit? Jak vypadá krajina. Přeneseme si něco z té zimy k nám do třídy a místo sněhu nám poslouží papír. Co vše můžeme s papírem dělat?

PRŮBĚH PRÁCE:

Žák mačká, trhá, podkládá a vrství papír, až vytvoří reliéfní kompozici. Papírovou plastiku fixuje lepením. Materiál děti formují spontánně, nemají konkrétní námět. Na závěr dekorují dílo korálky, či přírodním motouzem.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Naše sněhové výtvary položíme na zem a vyučující zvedá postupně výtvary. U každého postupně všichni říkají, co jim plastika připomíná. Zdobíme s nimi schodiště školy.

Obrázek 19 - chlapec, 9 let

3. 2. 12 Vyučovací hodina – malba s různým odpadovým materiálem

NÁMĚT:

Vodní hrátky.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Od 2. ročníku. Realizováno ve 2. ročníku.

ČASOVÁ DOTACE:

Dvě vyučovací hodiny.

TECHNIKA:

Malba, otisk.

POMŮCKY:

Temperové barvy, kelímek na vodu, štětec, paleta nebo papír, čtvrtka A3, různé druhy odpadového materiálu ze školní sbírky.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Malba neobvyklými nástroji, jakou zanechají stopu. Cit pro barvu, míchání barev, fantazie. Vlastnosti vody, barevný přepis pocitů a kontrastních vztahů.

MOTIVACE:

Voda jako životodárná tekutina. Kde všude vodu vidíme? Jaké vlastnosti a barvu má voda? Co nám vodu znečišťuje? A dokáže odpad také malovat?

PRŮBĚH PRÁCE:

Barvami, které si namícháme malujeme a otiskujeme různé odpadové materiály. Vytváříme vodní živel.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Povídání o práci, co se jim líbilo a zodpovězení otázky, jestli umí odpad malovat. Následné využití prací jako podkladu pro vodní koláž. I pobarvený odpadový materiál lze využít v barevné prostorové kompozici.

Obrázek 20 - chlapec, 8 let

Obrázek 21 - dívka, 7 let

3. 2. 13 Vyučovací hodina – práce s papírem a látkou

NÁMĚT:

Nebeský posel.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Od druhého ročníku. Realizováno v druhé a páté třídě.

ČASOVÁ DOTACE:

Jedna hodina.

TECHNIKA:

Prostorová tvorba. Tvarování papíru a látky na pevné jádro.

POMŮCKY:

Papírové ruličky, novinový papír, papír, bílá látka, bavlnky, molitan (proklady od hroznového vína), zlatý staniol, vodové barvy, fixy, nůžky, disperzní lepidlo, sešívačka.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Vnímavé pozorování materiálu, přetváření nálezů. Zapojení fantazie při tvorbě nadpřirozené postavy. Vnímání prostoru, rozvoj dovedností.

MOTIVACE:

Každý by měl mít nějakého andělíčka strážníčka. Jak asi takový andělíček vypadá? Vyrobíme si nebeského posla, který vás bude chránit.

PRŮBĚH PRÁCE:

Druhá třída – papírovou roličku polepujeme papírem (šaty, ruce), hlavu vytvarujeme z novinového papíru a z látky uděláme „bonbón“. Vlasy a hlavu pomalujeme. Křídla vystříhneme z molitanu a vyučující je sešívačkou přidělá k tělu. Hlavu přilepíme a andílka dozdobíme.

Pátá třída – postupujeme stejně, jen ruličku i šaty vyrobíme z látky.

Obrázek 22 - dívka, 12 let

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Andílky si prohlédneme, děti pochválíme a pověsíme do prostoru. Děti si je pak odnesou domů a v pokojíčku umístí do blízkosti postelí, kde je bude chránit.

Před vánočními svátky lze tímto způsobem zhotovit celý betlém. Na jesličky použijeme ruličky různých velikostí.

3. 2. 14 Vyučovací hodina – kombinujeme materiály

NÁMĚT:

Hračka pro mladší kamarády – kočárek a vozíček.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Od páté třídy. Realizováno v páté třídě.

ČASOVÁ DOTACE:

Dvě vyučovací hodiny.

TECHNIKA:

Prostorová tvorba.

POMŮCKY:

Balící papír k prokládání výrobků, kartón, vlnitá lepenka, kterou jsme si předem připravili z kartónové krabice, umělohmotné vaničky od tvarohových sýrů, víčka od PET lahví, nakrájené korkové zátky, dřívko, přírodní motouz, nůžky, lepidlo.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Recyklace odpadu – výroba věci nové. Rozvoj jemné motoriky, estetického citění. Radost z možnosti vyrobit a darovat hračku.

MOTIVACE:

Povídání o dětech, kteří si i v dnešní době nemohou dovolit hračku. Podíváme se na vaničku od tvarohových sýrů. Byla určena do odpadu, ale k čemu by se ještě dala použít? Jakou hračku z ní vyrobit? Vyrobíme hračku pro mladší kamarády.

PRŮBĚH PRÁCE:

Plastovou vaničku obalíme balícím papírem a dno zakryjeme lepenkou. Z kartónu vytvarujeme boudičku a také obalíme. Přilepíme kolečka, držátko z motouzu a dřívka. Kočárek nebo vozítko dle fantazie dozdobíme.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Práci si prohlédneme a vymýšlíme, k jakému účelu se hračka hodí (hraní, výzdoba pokojíčku, obal na dárek pro miminko, pozvánka ke křtinám). Kočárky a vozíky ozdobně zabalíme a věnujeme jako dárek. Některé jsme přibalili do balíčku pro kamaráda, který byl určen pro děti, které přišly o hračky.

Obrázek 23 - dívka, 11 let

Obrázek 24 - dívka, 11 let

3. 2. 15 Vyučovací hodina – oblečení na EKO den

NÁMĚT:

Oblečení z odpadového materiálu.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Realizováno v šestém ročníku.

ČASOVÁ DOTACE:

Tři měsíce.

TECHNIKA:

Svobodná experimentace s materiály.

POMŮCKY:

Nůžky, lepidla, lepicí páska, provázky, různý odpadový materiál ze školní sbírky.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍL:

Tvořivé hledání nových výtvarných forem, osvojování dovedností a uměleckořemeslných postupů, poznávání materiálu, výtvarné cítění jedince. Nové módní trendy. Ekologická výchova – i jiná forma recyklace.

MOTIVACE:

I letošní rok budeme na škole mít EKO den. Jak se odpad recykluje již víme z hodiny o ekologii. Dá se recyklovat i v módě? Jaké jsou dnešní trendy. Zkompletujeme si modely z recyklovatelných materiálů a na EKO den si uděláme módní přehlídku.

PRŮBĚH PRÁCE:

Z odpadového materiálu ze školní sbírky kompletujeme různé modely životní velikosti. Materiály se mezi sebou prolínají.

HODNOCENÍ A PREZENTACE:

Projekt školy, EKO den – součástí je uspořádaná módní přehlídka z našich výtvorů. Ty byly také použity jako součást expozice na výstavu.

Obrázek 25 - práce žáků, 6. třída

3. 3 ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI

Úvodem si připomeňme, že všechnen odpadový materiál by měl být čistý a vysušený. Je třeba před každou prací poučit děti o bezpečnosti práce a volit materiál přiměřený věku dítěte. U mladších dětí některé úkony musí udělat vyučující (řezání nožičkem, příprava polotovarů). Také je důležité mít připravené všechny pomůcky a začínající pedagog by si měl navržené téma vyzkoušet. Můžeme se tak lépe časově orientovat a nepřekvapí nás některé nezdary v postupu práce.

Na začátku byla jistá nedůvěra k novému materiálu, ale s prvními dílky ostych zmizel a děti ho přijaly jako běžný výtvarný materiál. Vždyť svobodná experimentace s materiály otevírá jednu z možností, jak předcházet vývojovým obtížím a zmírňovat je. V experimentaci se strnulý projev uvolňuje a přechází do tvořivého hledání nových forem. Výtvarná výchova by neměla být svázána s nezdarem, ale měla by žáky bavit a inspirovat. A o to jsem se snažila i v hodinách, které jsem odučila.

Dokladem toho, že práce s odpadovým materiálem je zajímavou formou výuky výtvarné výchovy byl pozdější zájem o tuto činnost. Děti samy přicházely s novými nápady, které jsme později realizovali.

Obrázek 26 - práce žáků, 6. třídy

4 ZÁVĚR

Na rozdíl od minulých let se dnešní pedagogické snahy ubírají cestou vychovávat žáka jako osobnost, podpořit jeho samostatnost, tvořivost a fantazii. Nové učební osnovy k individuálnímu přístupu učitele, k propojování předmětů pedagogie přímo vedou. Základní učivo stanovují rámcově a učitelům poskytují prostor pro svobodnou volbu metody. O tom, jakou cestou se v prostoru učebních osnov bude pedagog ubírat, rozhoduje on sám. Vytváří tak vlastní postoj k výtvarné výchově, který naplňuje náměty, motivací a výtvarnými otázkami. Až výsledky ukáží, zda byla zvolená cesta správná nebo zda je nutné ji korigovat.

Stěžejní část diplomové práce je zaměřena na praktické ukázky práce s odpadovým materiálem v hodinách výtvarné výchovy převážně na prvním stupni základní školy. K tomuto nápadu mě přiměla paní Jitka Horová se svým seminářem Ekoateliér a fakt, že se v literatuře s odpadovým materiálem setkáváme jen jako s doplňujícím materiálem, s kterým lze ve výtvarné výchově pracovat. Problém se zařazení ukázek někdy spočívá v tom, že je někteří méně tvořiví učitelé chápou jako předlohy k napodobování. Proto by měly být ukázky pojaty jako východisko k úvaze, nikoli jako předloha ke kopírování.

Cíl této diplomové práce byl splněn. Velmi bych si přála, aby tato diplomová práce sloužila všem pedagogům jako námět pro zpestření výuky výtvarné výchovy na prvním stupni základní školy.

Seznam použité literatury

Bláha, J., Slavík, J.: *Průvodce výtvarným uměním*, Praha: Práce, 1997. ISBN 80-208-0432-3

Cikánová, K.: *Malujte si s námi*, Praha: Aventinum, 1993. ISBN 80-7151-468-3

Cikánová, K., Sedlák, M.: *Výtvarná výchova k projektu Environmentálního vzdělávání*, Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2007.

Gibson, R.: *Co budu dnes dělat?*, Praha: nakladatelství Václav Svojtka, 1998. ISBN 80-7237-054-5

Kol. autorů: *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, Praha: TAURIS, 2006. ISBN 80-87000-02-1

Leinz, G.: *Malířství dvacátého století*, Praha: Rebo Productions, 1996.

Roeselová, V.: *Řady a projekty ve výtvarné výchově*, Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902267-2-8

Roeselová, V.: *Techniky ve výtvarné výchově*, Praha: Sarah, 1996. ISBN 80-902267-1-X

Roeselová, V.: *Linie, barva a tvar ve výtvarné výchově*, Praha: Sarah, 2004. ISBN 80-902267-5-2

Smith, R.: *Encyklopedie výtvarných technik a materiálů*, Praha: Slovart, 2006. ISBN 80-7209-758-X

Šamšula, P., Hirschová, J.: *Průvodce výtvarným uměním*, Praha: Práce, 1994.
ISBN 80-208-0008-5

Vávra, J.: *Od impresionismu k postmoderně*, Olomouc: Olomouc, 2001. ISBN 80-7182-120-9

Vondrová, P.: *Výtvarné techniky pro děti*, Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-583-0

Zhoř, I.: *Proměny soudobého výtvarného umění*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25555-8

Váňová, H.: Environmentální výchova ve výuce hudební výchovy. In: *Hudební výchova*, ročník 16, číslo 1, 2008, strany 1, 2. ISSN 1210-3683

Seznam obrázků

Obrázek 1 - práce žáků, 3. třída

Obrázek 2 - dívka, 11 let

Obrázek 3 - práce žáků, 9 let

Obrázek 4 - práce žáků, 8 let

Obrázek 5 - dívka, 12 let

Obrázek 6 - dívka, 8 let

Obrázek 7 - chlapec, 11 let

Obrázek 8 - chlapec, 10 let

Obrázek 9 - práce žáků, 2. třída

Obrázek 10 - práce žáků - 1. třída

Obrázek 11 - práce žáků, 1. třída

Obrázek 12 - dívka, 12 let

Obrázek 13 - dívka, 12 let

Obrázek 14 - dívka, 13 let

Obrázek 15 - chlapec, 12 let

Obrázek 16 - práce žáků, 4. třída

Obrázek 17 - chlapec, 10 let

Obrázek 18 - chlapec, 9 let

Obrázek 19 - chlapec, 9 let

Obrázek 20 - chlapec, 8 let

Obrázek 21 - dívka, 7 let

Obrázek 22 - dívka, 12 let

Obrázek 23 - dívka, 11 let

Obrázek 24 - dívka, 11 let

Obrázek 25 - práce žáků, 6. třída

Obrázek 26 - práce žáků, 6. třídy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Další ukázky dětských prací z vyučovacích hodin Vv.

Příloha č. 2: Jiné ukázky dětských prací z hodin, které nejsou uvedeny v praktické části.

Příloha

Příloha č. 1: Další ukázky dětských prací z vyučovacích hodin Vv.

Obrázek 27 - práce žáků, 11 let

Obrázek 28 - chlapec, 11 let

Obrázek 29 - práce žáků, 3. třída

Obrázek 30 - dívka, 8 let

Obrázek 31 - práce žáků, 7 let

Obrázek 32 - chlapec, 12 let

Příloha č. 2: Jiné ukázky dětských prací z hodin, které nejsou uvedeny v praktické části.

Obrázek 33 - dívka, 8 let

Obrázek 34 - chlapec, 9 let

Obrázek 35 - práce žáků, 5. třída

Obrázek 36 - práce žáků, 2. třída

Obrázek 37 - práce žáků, 1. třída

Obrázek 38 - chlapec, 8 let

Obrázek 39 - práce žáků, 2. třída

Obrázek 40 - práce žáků, 3. třída

Obrázek 41 - práce žáků, 6. třída

Obrázek 42 - práce žáků, 5. třída

Seznam obrázků v příloze

Obrázek 1 - práce žáků, 11 let

Obrázek 2 - chlapec, 11 let

Obrázek 3 - práce žáků, 3. třída

Obrázek 4 - dívka, 8 let

Obrázek 5 - práce žáků, 7 let

Obrázek 6 - chlapec, 12 let

Obrázek 7 - dívka, 8 let

Obrázek 8 - chlapec, 9 let

Obrázek 9 - práce žáků, 5. třída

Obrázek 10 - práce žáků, 2. třída

Obrázek 11 - práce žáků, 1. třída

Obrázek 12 - chlapec, 8 let

Obrázek 13 - práce žáků, 2. třída

Obrázek 14 - práce žáků, 3. třída

Obrázek 15 - práce žáků, 6. třída

Obrázek 16 - práce žáků, 5. třída

Seznam zkratk

Vv – výtvarná výchova

ZŠ – základní škola

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání

ŠVP – školní vzdělávací program

DP – diplomová práce